

Η παιδεία του Αγίου Νικοδήμου και το μάθημα των Θρησκευτικών

Γράφει ο **Κωνσταντίνος Χολέβας** – Πολιτικός Επιστήμων

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης

Στίς 14 Ιουλίου τό Γένος τῶν Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων τιμᾷ τή μνήμη τοῦ Ἀγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου. Ὁ Ἅγιος ἐκοιμήθη στίς 14-7-1809 στό κελλί τῶν Σκουρταίων κοντά στίς Καρυές τοῦ Ἀγίου Ὁρους σέ ἡλικία 60 ἐτῶν. Πολλά ἐγράφησαν καί θά γραφοῦν γιά τήν προσφορά του στό ὑπόδουλο τότε Γένος μας καί στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Σήμερα θά προσπαθήσουμε νά ἀξιολογήσουμε τή μορφή του ὡς πρότυπο παιδείας καί ὡς δάσκαλο μέ ὅλη τή σημασία τῆς λέξης.

Γιά τήν παιδεία του σέ συνδυασμό μέ τήν θαυμαστή μνήμη του διηγοῦνται πολλά καί ἐντυπωσιακά. Ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης ἔχει γράψει ὅτι κάποτε οἱ ἄλλοι μοναχοί στόν Ναό τοῦ Πρωτάτου, στίς Καρυές, τοῦ ἔκρυψαν τά λειτουργικά βιβλία. Ὁ Ἅγιος τότε εἶπε ἀπό στήθους τούς 15 Ψαλμούς τοῦ

Μεγάλου Σαββάτου! Επίσης είναι γνωστό ότι επί ένα έτος έζησε με τον Γέροντά του στην έρημη νήσο Σκυροπούλα. Εκεί έχοντας ελάχιστα βιβλία έγραψε τό «Συμβουλευτικόν Έγχειρίδιον» κατά παραγγελία του εξαδέλφου του Επισκόπου Εϋρίπου Ιεροθέου. Παραθέτει πολλά χωρία από την Αγία Γραφή, τούς Πατέρες αλλά και τούς Αρχαίους κλασικούς, και όλα αυτά από μνήμης! Όμως καλόν είναι νά επισημάνουμε ότι πέραν των ιδιαιτέρων χαρισμάτων του Αγίου και άλλοι νέοι της εποχής εκείνης είχαν στιβαρή έλληνική και Όρθόδοξη Παιδεία. Πρώτον, διότι αυτήν μετέδιδαν μέ πίστη οί διδάσκοντες και δεύτερον, διότι οί νέοι μελετούσαν μέ κόπο και μέ όρεξη.

Η έλληνογνωσία του και ή άριστη χρήση όλων των μορφών της διαχρονικής έλληνικής γλώσσας αποτελούν παράδειγμα για όλους μας. Ο Άγιος Νικόδημος έγραφε και στην λογία και στην άπλή νεοελληνική της εποχής του. Επί πλέον γνώριζε άριστα και τό γλωσσικό ιδίωμα των Όμηρικων έπων, τό όποιο χρησιμοποίησε για νά μεταγράψει τό Εϋαγγέλιο πού διαβάζουμε στον Έσπερινό της Αγάπης. Έξ άλλου ή αρχαιομάθειά του φαίνεται και από την σύνθεση επιγραμμάτων για πολλούς Αγίους και Μάρτυρες της Εκκλησίας μας. Είναι άξιον άπορίας πώς τότε σέ συνθήκες φτώχειας και δουλείας τά έλληνόπουλα μάθαιναν άριστα όλες τίς μορφές της έλληνικής και σήμερα υπό συνθήκες έλευθερίας και άνέσεως δυσκολεύονται οί περισσότεροι άπόφοιτοι Λυκείου νά όρθογραφήσουν και νά έκφραστούν σωστά.

Τό ενδιαφέρον του για την Παιδεία, την Όρθόδοξη Άγωγή και την διάπλαση των παιδικών χαρακτήρων καταδεικνύεται και από τό γεγονός ότι ό Άγιος Νικόδημος εξέδωσε μέ πολλές δικές του προσθήκες και άναθεωρήσεις τό έργο του έλληνομαθούς Μοναχού Γρηγορίου του Μολδαβού μέ τίτλο «Χριστιανική Παιδαγωγία» και υπότιτλο «Λόγος περί Παίδων Άγωγής» (επιμέλεια Ι. Μονής Χρυσοποδαριτίσης Πατρών, έκδόσεις ΤΗΝΟΣ, Άθήναι, 2005). Ο μοναχός Γρηγόριος της Μονής Νεάμτσου, μετέπειτα Μητροπολίτης Ούγγροβλαχίας (σημερινής Ρουμανίας), γεννήθηκε στό Βουκουρέστι τό 1765 και γνώριζε άριστα την έλληνική. Είχε επικοινωνία μέ τον Άγιο Νικόδημο και έτσι απέφασαν νά συνεργασθούν για την συγγραφή αυτού του πονήματος. Δέν μπορούμε νά ξέρουμε ποιά σημεία έγραψε ό Γρηγόριος και ποιά ό Άγιος Νικόδημος, είναι πάντως προφανές ότι τό τελικό κείμενο έκφράζει άπολύτως τον Νάξιο Άγιορείτη. Γράφουν σχετικά οί σύγχρονοι σχολιαστές της έκδόσεως:

Η Χριστιανική Παιδαγωγία «άποτελεί μάλλον μύση στην πνευματική ζωή (μέ την όρθόδοξον έννοια του όρου) παρά πρότασι εκπαιδευτικού προτύπου (μέ την θύραθεν περί παιδείας αντίληψη). Αυτό δέν ύποδηλώνει άπαξίωσι της θύραθεν εκπαιδευτικής σταδιοδρομίας, άφου δέν απορρίπτεται ή εύρεσις υπό των γονέων «εύσεβων και έναρέτων διδασκάλων έλληνικων μαθημάτων, διά νά σπουδάσωσι τά τέκνα των εις αυτούς, γραμματικά, φιλοσοφικά και όλας τάς καθ' έξης επιστήμας, προς ώφέλειαν της ψυχής και του σώματός των» (θ', 408-12). Ούτε, όμως, υπερεκτιμάται και άπολυτοποιείται αυτή ή προοπτική» (όπως άνωτέρω, σελ. 255).

Στό Προόιμιο του «Νέου Μαρτυρολογίου» του ό Άγιος Νικόδημος μās δίδει και μία ωραία προτροπή πάντα επίκαιρη για την ύποχρέωσή μας νά ασκούμε ιεραποστολή προς τούς μη Χριστιανούς. Θά έλεγα δέ ότι άπαντά και στό σύγχρονο έρώτημα αν θά πρέπει τό μάθημα των Θρησκευτικών νά βασίζεται στην Όρθοδοξία ή νά μετατραπεί σέ θρησκευολογικό/ πολυθρησκευτικό. Ο Άγιος γράφει τά εξής: «Καθώς τό όλίγον προζύμι σμιγόμενον μέ τό πολύ άλευρον μεταδίδει την έδικήν του δύναμιν εις αυτό, και γίνεται όλον ζύμη, τοιουτοτρόπως οικονόμησεν ό Θεός νά ηναι έσμιγμένοι οί όλίγοι πιστοί μέ τούς πολλούς άλλοπίστους, διά νά μεταδώσουν εις αυτούς την όρθόδοξον πίστιν και νά τούς φέρουν εις την επίγνωσιν της αληθείας. Έτζη μās τό βεβαιώνει ό θεϊος Χρυσόστομος «διά τουτο και άνέμειξεν (ό Θεός δηλαδή) τῷ πλήθει τούς αὐτῷ πιστεύοντας, ἵνα μεταδῶμεν ἀλλήλοις τῆς ἡμετέρας συνέσεως» (όμιλ. Μς' εις τό κατά Ματθαῖον)». (Συναξαριστής Νεομαρτύρων, έκδοση Όρθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 20).

Αν ζοῦσε σήμερα ό Άγιος την επίγειο ζωή του θά φώναζε προς τούς υπευθύνους της εκπαιδεύσεώς μας: «Μήν αλλοιώνετε τό περιεχόμενο της παιδείας μέ την δικαιολογία ότι υπάρχουν στά σχολεία

πολλοί αλλόθρησκοι λόγω μεταναστεύσεως. Άκριβῶς σ' αὐτούς ἔχουμε ὑποχρέωση νά διδάξουμε τήν Ὁρθόδοξο Πίστη καί ὄχι τά θρησκευολογικά/ πολυθρησκευτικά συνονθυλεύματα. Αὐτό μᾶς ζητεῖ ὁ Θεός καί αὐτό μᾶς διδάσκει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος»!

Ἄς φέρουμε τά παιδιά μας νά γνωρίσουν καλύτερα τήν ἔνθεο σοφία τοῦ μεγάλου Πατρός καί ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου.

Ἄρθρο στην ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΛΗΘΕΙΑ, 12.7.2017